

9.3.2021

Timo Kenakkala
Kaupunginjohtaja
Hämeenlinnan kaupunki
Raatihuoneenkatu 9
13101 Hämeenlinna

Työ- ja elinkeinoministeriö
Kirjaamo
kirjaamo@tem.fi

Hämeenlinnan kaupungin lausunto hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Viite: Lausuntopyynnön diaarinumero VN/1281/2020

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Hallituksen selontekoluonnoksen mukaan kotouttamistyötä on tarkoitus valtavirtaistaa keskeisille politiikkatoimialoille, etenkin osaksi työllisyys-, koulutus-, elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, sosiaali- ja terveyspolitiikkaa, hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, asumispolitiikkaa sekä nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntapolitiikkaa. Tähän mennessä kotouttamistyötä on hallinnoitu kuntatasolla lähinnä yksittäisten politiikka-alojen kuten sosiaalipalvelujen tai työllisyyspalvelujen kautta. Jatkossa kotoutumisen edistämisessä eri hallinnonalat yhdistyvät aiempaa paremmin yhteiseksi ja yhteistyön kentäksi. Jo edellisen maakuntaudistusierroksen aikana kotoutumisen edistämistä oli tarkoitus alkaa tehdä aiempaa enemmän monihallinnollisesti ja kokonaisvaltaisesti, mutta uusi selonteko entisestään vahvistaa tätä valtionhallinnon kehityssuuntaa, mikä on tervetullutta.

Selonteossa eri hallintoalojen keskinäisiä vastuita ja työnjakoa pitää selkeyttää. Asunto- ja ympäristöpolitiikan sekä kaupunkisuunnittelun roolia tulee vahvistaa selvästi enemmän. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi kuntapaikka-asuntotuotanto - ja muiden karikkoja ehkäisemällä (ks. Hämeenlinnan kaupungin lukua 8 koskevat kommentit), hyvällä yhdyskuntasuunnittelulla, kuntien ja kaupunkien eri alueiden viihtyvyyttä parantamalla ja monimuotoisen asukaskunnan tarpeet huomioon ottamalla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalojen roolia kotoutumisen edistämisessä tulee monipuolistaa. Erityisesti kotouttavan terveydenhuollon kokonaisuus puuttuu selontekoluonnoksesta käytännössä

kokonaan, mikä puute tulee korjata. Sosiaali- ja terveyshuollon ja kotoutumisen edistämisen yhteyttä tulee syventää myös osana hyvinvointialueuudistusta. Kotoutumisen edistämisen tulee olla osa yhteiskustoimintaa.

Monitasoiseen, monimuotoiseen, monikanavaiseen ja alueelliset rajat ylittävään yhteistyöhön kannattaa kiinnittää nykyistä enemmän huomiota selonteossa. Kyseessä on iso ja keskeinen kokonaisuus, jota edistetään jo nyt laajalti valtakunnallisessa ja alueellisessa yhteistyössä ja entistäkin enemmän selonteon kautta. Mukaan tulee tuoda lisää maakunnallista ja alueellista ulottuvuutta. Esimerkiksi yhteistyöllä osaamiskeskustoissa, verkostoissa ja hankkeissa voidaan tuottaa lisää tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Yhteistyöllä voidaan edistää merkittävästi myös yhteiskunnan vastaanottavuutta sekä palvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Tilannekuvaa ja keskeisiä muutostekijöitä on kuvattu selontekoluonnoksessa ongelmapainotteisesti. Selonteossa tulee tuoda esiin myös onnistumisia ja menestymisen avaimia. Tapa katsoa asioita pääpainotteisesti syrjäytymisen, huono-osaisuuden ja ongelmien kautta ei sellaisenaan tuota hyvinvointia. On siksikin tärkeää, että maahanmuuttajuutta kuvataan hyvinvointia ja onnellisuutta tuottavien tekijöiden kautta. Maahanmuuttajien moninaisuus kannattaa tuoda selonteossa esiin nykyistä selkeämmin (esim. luku 3).

Luvussa 4 keskitytään kasvukeskuksiin ja niidenkin osalta lähinnä Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Pirkanmaan maakuntiin. Muiden alueiden, kuntien ja kaupunkien tiedot puuttuvat kokonaan. Luvun 4 tulee olla nykyistä kattavampi ja ottaa huomioon myös keskisuurten kaupunkien ja pienten kuntien sekä pohjoisemman ja itäisemmän Suomen olosuhteet. Selonteossa on hyvä pohtia sitä, mitkä tekijät edistävät maahanmuuttajien asettumista eri puolille Suomea ja mistä eri syistä maahanmuuttajat vaihtavat asuinpaikkaansa eri puolilla Suomea. On myös tärkeää tuottaa tutkimustietoa valtakunnallisesti kunnille ja eri hallinnonaloille. Kuntien vetovoimatekijöitä voivat olla esimerkiksi hyvät väestösuhteet, yhteisöihin kiinnittyminen, avarakatseinen paikallinen yritystoiminta sekä hyvät työ- ja koulutusmahdollisuudet.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Selontekoluonnoksen sivuilla alaluvussa 7.1. sivuilla 31-34 käsitellään kotoutumisen edistämistä osaksi kaikkea yhteiskunnallista kehittämistä eli kotoutumisen edistämisen valtavirtaistamista. Luvun 7 rakenne kannattaa miettiä vielä uudelleen. Valtavirtaistamisen tulee näkyä jo luvun 7 pääotsikossa. Tätä kautta kotoutumisen edistämistä voidaan purkaa eri hallinnonaloilla ja eri temaattisista näkökulmista käsin. Kokonaisvaltaisen kotoutumisen näkökulma parantuu näin huomattavasti. Toki työllisyys ja osallisuus ovat merkittäviä osia kotoutumisen edistämisen kokonaisuudessa.

Selontekoluonnoksessa kotouttamispolitiikan yhteensovittamisen, valtavirtaistamisen ja seurannan yhdeksi toimenpiteeksi esitetään (s. 34), että lainsäädännöllä vahvistetaan kotoutumisen alue- ja paikallistason suunnittelun ja kuntien kotouttamisohjelmien suunnittelun linkittämistä alueiden ja kuntien muuhun politiikkasuunnitteluun.

Hämeenlinnan kaupunki valmistelee kevään 2021 aikana kotouttamisohjelmaa, jonka tekemiseen osallistuvat laaja-alaisesti kaupungin eri toimialat ja palvelut sekä yhteistyökumppanit. Hämeenlinnan kaupungin valmisteilla olevan kotouttamisohjelman tarkoituksena on läpi leikata kaupunkistrategia ja tukea kaupungin muuta strategista ohjelmatyötä. Hämeenlinnan valmisteilla oleva kotoutumista edistävä ohjelma voi antaa taustatukea valtion kotoutumista edistävälle lainsäädäntötyölle jatkossa. Kotoutumisen edistämisen yhteyttä kuntien muuhun strategiseen suunnitteluun tulee korostaa selonteossa.

Selonteko vahvistaa kotoutumisen edistämisen ohjelmatyön yhteyksiä muuhun ohjelmatyöhön. Kotoutumista voidaan edistää monien muidenkin kuin kotouttamisohjelmatyön kautta. Selonteossa tällaisina mainitaan eri yhteyksissä hallitusohjelma, ympäristöministeriön asuntopoliittinen toimintaohjelma, sosiaali- ja terveysministeriön LAPE-muutosohjelma, työ- ja elinkeinoministeriön Talent Boost -toimintaohjelma, opetusministeriön korkeakoulujen kansainvälisyysohjelma, työ- ja elinkeinoministeriön kumppanuusohjelma, oikeusministeriön rasismin, syrjinnän ja hyvien väestösuhteiden toimenpideohjelma sekä oikeusministeriön kansallinen demokratiaohjelma. Lisäksi mainittakoon tässä yhteydessä, että sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueella vieraskielistenkin hyvinvointia edistetään hyvinvointikertomusten kautta sekä kuntatasolla että alueellisesti. Kotouttamisohjelman tehokkaampaa integroimista muihin ohjelmiin tulee vahvistaa, sillä se helpottaa valtavirtaistamista. Strategisen ohjelmatyön kokonaisvaltaisesta tarkastelusta hyötyvät eri hallinnonalat muutenkin kuin kotoutumisen edistämisen osalta.

Hämeenlinnan kaupunki kannattaa kotoutumisen edistämisen tietopohjaisuuden vahvistamista. Asiakastietojärjestelmiä, mittareita ja tiedonsiirtoa kehitettäessä tulee miettiä, miten niitä hyödynnetään ja vahvistetaan samalla entistä parempaa tiedonsaantia. Esimerkiksi robottiteknologiaa voidaan käyttää kehittämistyössä apuna.

Maahanmuuttajien työllistyminen linkittyy keskeisesti siihen, onko työpaikkoja tarjolla, kohtaako osaaminen ja tuleeko maahanmuuttajataustainen ylipäätään valituksi työpaikkaan. Työllistämispolitiikkaa suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota esimerkiksi yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen kotouttava rooli on erittäin merkittävä. Kotouttavan sosiaalihuollon ja kotouttavan terveydenhuollon käsitettä tulee avata jo luvussa 7.3. ja selkeyttää niiden yhteyksiä muihin hallinnonaloihin selontekoluonnosta enemmän.

Selontekoluonnoksen luvussa 7.4. käsitellään lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävää kotouttamistyötä. Selontekoluonnoksessa nostetaan esiin, että ”nuorisotyön kautta maahanmuuttajataustainen nuori voi löytää esimerkiksi harrastuksia, vaikuttamismahdollisuuksia, apua hankaliin elämäntilanteisiin, tukea koulussa tai oppilaitoksessa pärjäämiseen sekä yhteisön ja ystäviä”. Nuorten parissa tehtävä työ on merkittävää myös muutenkin kuin erikseen siihen nimetyn nuorisotyön kehyksissä. Lasten ja nuorten vapaa-ajan toimintaa tulee kehittää niin, että harrastuksiin ohjauksen lisäksi vieraskieliset lapset myös ylipäänsä pääsevät harrastusten pariin. Esimerkiksi julkisen rahoituksen kohdentaminen erilaisille harrastus- ja vapaa-ajan yhdistyksille on tärkeää.

Selontekoluonnoksessa esitetään monialaisen työryhmän perustamista uudistamaan alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneiden palveluiden järjestämistä (s. 47). Ehdotuksessa esitetään, että alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneiden palveluissa huomioidaan entistä vahvemmin sosiaalihuollon viitekehys. On erittäin olennaista huomioida jatkossa myös terveydenhuollon viitekehys. Erityisesti lasten sotatraumat tulee ottaa huomioon aiempaa selvästi paremmin.

Hallituksen selontekoluonnoksen (s. 34) mukaan kotoutumisen edistäminen on tarkoitus valtavirtaistaa keskeisille politiikkatoimialoille. Valtavirtaistamisen tulee koskea sosiaali- ja työllisyyspalvelujen lisäksi

selkeästi myös muita keskeisiä hallinnonaloja. Luvussa 7 tulee avata entistä selkeämmin myös muiden hallinnonalojen vastuita.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Hämeenlinnan kaupunki pitää yhden vuoden kotoutumisaikaa pääsääntöisesti riittämättömänä. Lisäksi kotoutumisajan määrittelyä tulee selkeyttää. Kaikkien ja varsinkin erityisen haavoittuvassa asemassa olevien oikeus riittävän pitkään kotoutumisaikaan tulee taata jatkossa. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevilla tarkoitetaan esimerkiksi alaikäisinä ilman huoltajaa saapuneita jälkihuoltonuoria, kidutuksen uhreja, ihmiskaupan uhreja, sotatraumatisoituneita ja luku- ja kirjoitustaidottomia.

Hämeenlinnan kaupunki puoltaa kotoutumisajan joustavuuden lisäämistä. On erityisen hyvä, jos kotoaikaa voidaan jatkaa tai aloittaa myöhemmin riippuen henkilön tilanteesta.

Selontekoluonnoksessa esikotouttavaa työtä halutaan edistää vastaanottokeskuksissa turvapaikanhakijoiden keskuudessa. Hämeenlinnan kaupunki kannattaa tätä ehdotusta. Vastaanottokeskusten ja kuntien välistä yhteistyötä tulee edelleen kehittää prosessien sujuvuuden ja asiakasohjauksen luotettavuuden varmistamiseksi. Myös yhteisesti kuntien ja vastaanottokeskusten asukkaiden käytössä olevista digitalisoiduista palvelutuotteista voi olla hyötyä esikotouttavaa työtä kehitettäessä.

Hämeenlinnan kaupunki puoltaa kuntapaikkaprosessin selkeyttämistä. Samalla tulee salassapitosäännösten estämättä pitää huolta siitä, että sekä henkilömuuton kohteena oleva kunta että hyvinvointialue saavat vastaanottokeskuksesta tiedon siitä, ketkä muuttavat kuntaan. Myös nykyinen lainsäädäntö (kotoutumista edistävän lain 87 § ”Tiedonsaantioikeus”) mahdollistaa kunnan tiedonsaantioikeuden. Ilman tiedonsaantioikeutta uhkana on, että vastaanottokeskuksista kuntaan siirtyvä putoaa pois kunnan tai hyvinvointialueen palveluista vaikeuttaen kotoutumista. Tiedonsiirto on erityisen tärkeää henkilön muuttaessa kuntaan joko saman paikkakunnan tai toisen kunnan alueella sijaitsevasta vastaanottokeskuksesta. Tiedonsiirron velvoittavuutta tulee jatkossa parantaa nykyisestä.

Selontekoluonnoksessa ehdotetaan toimenpiteitä pakolaisten kuntiin ohjaukseen (s. 50). Selonteon mukaan kotoutumista edistävän uudistustyön yhteydessä kunnalle esitetään velvoitetta järjestää asunnot sekä kiintiöpakolaisina että vastaanottokeskuksista kuntapaikalle muuttaville. Työ- ja elinkeinoministeriö mahdollisti vuoden 2017 alkuun asti kunnille asuntoreservin varaamisen kuntapaikalle siirtyville. Järjestely oli kallis, se edisti asuntojen tyhjäkäyntiä, eikä järjestelyä voitu pitää kaikkien asunnonhakijoiden yhdenvertaisena kohteluna. Hämeenlinnan kaupunki suhtautuu varauksella siihen, että asuntoreserviä varataan kuntapaikalle siirtyville henkilöille muuta kuin korkeintaan lyhyeksi ajaksi. Tällä hetkellä asuntoja varataan lyhyeksi ajaksi kiintiöpakolaisille.

Suomessa kunnat eivät omista vuokra-asuntoja vaan niiden tarjoaminen on ulkoistettu usein kuntien omistamille asuntoyhtiöille. Ne ovat yhtiöinä itsenäisiä toimijoita. Hämeenlinnan kaupunki ei kannata sitä, että vastaanottokeskusten asukkaiden asuntojen etsiminen ja hankinta siirtyisi kuntien vastuulle. Sellainen järjestely ei edistä vastaanottokeskusten asiakkaiden omaa aktiivisuutta eikä sen vuoksi heidän kotoutumistaan. Muuttajalla on lisäksi oikeus valita itse asuinkuntansa Suomessa.

Kunnissa on usein pulaa asunnoista ja pitkät asuntojonot. Tämän vuoksi kuntapaikalle siirtyvä saattaa joutua odottamaan pitkiäkin aikoja asuntoa vastaanottokeskuksissa. Lisäksi kuntapaikkavelvoitetta on erittäin vaikea toteuttaa nykyisessä asuntomarkkinatilanteessa ja nykyisen maahanmuuttoon valmistautumisen keinoin. Hämeenlinnan kaupunki ei kannata kunnille kuntapaikkavelvoitetta asunnon järjestämiseksi. Hämeenlinnan kaupunki kannattaa sen sijaan sitä, että asuntohakemusten

priorisoinneissa kuntapaikkaa hakevat otetaan huomioon riittäväällä tavalla. Lisäksi sosiaalisessa asuntotuotannossa tulee ylläpitää asumiskuntoista asuntoreserviä, joka voidaan kohdentaa erityisryhmille. Kyse on asuntopoliittisesta asiasta ja vaatii ympäristöministeriön kehittämispanosta.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Selontekoluonnoksessa mainitaan ohjauksen ja neuvonnan keinoina työ- ja elinkeinoministeriön tuottama monikielinen Tervetuloa Suomeen -opas ja/tai -esite, Helsingin kaupunki ylläpitämä monikielinen InfoFinland-verkkopalvelu ja eri toimijoiden tarjoama matalan kynnyksen ohjaus ja neuvonta. Hämeenlinnan kaupunki kannattaa, että maahanmuuttajille kehitetään ohjaus- ja neuvontapalveluja monikielisesti ja yhteistyössä kuntien eri hallinnonalojen kanssa.

Selonteossa ohjauksen ja neuvonnan rooli vaatii syventämistä. Ohjausta ja neuvontaa tulee järjestää kaikille maahanmuuttajille riippumatta maahanmuuton statuksesta. Lisäksi ohjausta ja neuvontaa tulee järjestää monikanavaisesti. Selonteossa tulee ottaa huomioon pääkaupunkiseudun lisäksi muun Suomen kehittämistyö.

Esimerkiksi Hämeenlinnan kaupunki on tuottanut monikielisen verkkosivuston <http://www.myintegration.fi>, josta löytyy kattavasti tietoa arjen elämisestä Suomessa ja Hämeenlinnassa. Sivuston kielet ovat selkeä suomen kieli, englanti, somali, arabia ja venäjä. Sivusto palvelee niin opiskelun, työn, avioliiton, perheenyhdistämisen kuin pakolaisuuden vuoksi Suomeen muuttaneita. Sivustolla on tietoa esimerkiksi asunnon vuokrauksesta, työnhausta, suomen kielen opiskelusta, päiväkotipaikan hakemisesta, toimeentulotuesta, lääkäriajan varaamisesta ja harrastusmahdollisuuksista sekä suomalaisesta yhteiskunnasta. Sivustoa käytetään ahkerasti. Ajalla 1.9.-31.12.2020 Myintegration.fi-sivuston kävijämäärä oli 17 283 henkilöä, ja sivustoa käytetään laajalaisesti niin Suomessa kuin ulkomailta käsin.

Selonteossa monikanavaisuus tulee tuoda selkeästi esiin monine mahdollisuuksineen. On odotettavissa, että digitalisoitumisen megatrendin myötä erilaisten verkkosivustojen, some-alustojen, sovellusten (kuten Lahdessa kehitetty Suomi taskussa –sovellus) ja uusien innovaatioiden merkitys kasvaa edelleen tulevaisuudessa.

Valtakunnallista yhteistyötä monikanavaisen ja monikielisen ohjauksen ja neuvonnan edistämiseksi tulee kehittää myös yhteistyössä eri hallinnonaloilla. Palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon vieraskielisten tarpeet. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomien ja huonosti suomea puhuvien pääsy eri palveluihin tulee varmistaa riittävän matalan kynnyksen palveluilla (esim. ajanvaraukset muutenkin kuin digitaalisesti).

Työ- ja elinkeinoministeriö kehittää matalan kynnyksen opastuksen ja neuvonnan seuranta varten Alpo-rekisteriä. Sen avulla saadaan tietoa palvelua käyttävien ihmisten sukupuolesta, käyttökielistä, maahan tulon perusteesta, koulutustaustasta, työllisyysasemasta ja käyntisyystä sekä siitä, tuliko asia hoidettua loppuun. Alpo-rekisteristä löytyy myös tieto siitä, mihin palveluihin henkilö on edelleen ohjattu. Tällainen tieto on tärkeää seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin kannalta. Selonteossa kannattaa mainita Alpo-rekisteri.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumishjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Hämeenlinnan kaupunki pitää kotoutumishjelman luomista merkittävänä uudistuksena alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi. Kotoutumishjelman jakautuminen 1. yhteiseen johdantopakettiin, 2.

kotoutumiskoulutukseen, lukutaitokoulutukseen ja aikuisten perusopetukseen, 3. kotoutumiskoulutuksen päättöarviointiin ja 4. muihin tarvelähtöisiin palveluihin ja jatko-ohjaukseen on suhteellisen selkeä kokonaisuus. Kokonaisuutta on hyvä edelleen selkeyttää ja syventää. Yhteinen johdantojako ja kotoutumiskoulutuksen päättöarviointi ovat tärkeitä ja kannatettavia uudistuksia.

Yhteinen johdantojako on tervetullut uudistus. Uudistusta suunniteltaessa tulee kuitenkin välttää johdantojakson liiallista sääntelyä. Liiallinen sääntely heikentää kuntien luovaa toimintaa ja edellyttää liian vahvoja kriteerejä. Liian vahvat kriteerit puolestaan poissulkevat esimerkiksi monien maahanmuuttajien mahdollisuudet toimia vertaiskotouttajina tai kouluttajina johdantojaksolla. Lisäksi eri kunnissa on erilaisia tarpeita ja eri kuntien vieraskielisillä asiakkaila erilaisia tarpeita. Siksi johdanto-osaa suunniteltaessa tulee pikemminkin rikastuttaa kuntien mahdollisuuksia tuottaa johdanto-osa ja sen jatko-osuudet. Johdanto-osa tulee suunnitella kuntalaisten sen hetkisistä tarpeista käsin mahdollisimman lähellä ihmisten senhetkistä arkea. Erityisesti tämä on tarpeen esimerkiksi, kun kotivanhempien kotoutumisen polkuja edistetään.

Esimerkiksi Hämeenlinnan kaupunki tuottaa kotoutumiskoulutuksen ulkopuolella oleville kotoutumista edistävää Paavo-toimintaa. Paavo-toimintaan osallistuu pakolaisia, kotiäitejä ja erityistä tukea tarvitsevia maahanmuuttajia – ryhmää räätälöidään ja ryhmätoimintoja kehitetään senhetkisen palvelutarpeen mukaan. Paavo-toimintaan sisältyy 1. tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja asuinpaikkakunnan palveluista osallistujien omalla äidinkielellä, 2. arjen tietoa ja taitoja osallisuuden ja itsenäisen elämän mahdollistamiseksi, 3. perheiden eritahtisen kotoutumisen ehkäisemistä ja vanhemmuuden tukemista sekä 4. tuetaan osallistujien yksilöllistä kasvuprosessia kunnan ja yhteiskunnan tasavertaiseksi kansalaiseksi. Paavo-toiminta sopii myös niin sanotuksi nivelvaiheen palveluksi odotettaessa pääsyä kotoutumiskoulutukseen. Paavo-toimintaan on järjestetty lastenhoito yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa. Toimintaa vetää sosiaaliohjaaja joko tulkin tai omakielisen neuvojan kanssa.

Hämeenlinnan kaupunki näkee hyvänä alkukartoitusten ja kotoutumissuunnitelmien sisällön sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation valtakunnallisen mallin luomisen. Mahdollisten lomakkeiden luomisessa voidaan hyödyntää muun muassa eri kunnissa luotuja lomakepohjia. Esimerkiksi Hämeenlinnan kaupungissa on ollut käytössä sekä yksittäisille asiakkaille, perheille kuin alaikäisille luotu pohja. Lomaketta tulee kehittää myös Kanta-yhteensopivaksi.

Johdantojaksoa suunniteltaessa voidaan ottaa mallia esimerkiksi PALOMA-hankkeesta, jossa tehtiin valtakunnallisena yhteistyönä käsikirja mielenterveyspalveluista pakolaistaustaisille maahanmuuttajille. Tällöin mukaan kehittämishankkeeseen saadaan laaja-alaisesti eri alojen ja hyvin suunniteltuna myös vieraskielisten oma näkemys. Johdantojakson suunnittelua ei kannata keskittää ainoastaan yhden ministeriön toimialalle.

Selonteossa ”muiden tarvelähtöisten palvelujen (s. 66-68)” roolia tulee tuoda nykyistä selkeämmin esiin. On tervetullutta, että selontekoluonnoksessa mainitaan ilmeisesti ensimmäistä kertaa virallisissa yhteyksissä kotouttava sosiaalityö, kotouttava sosiaaliohjaus ja kotouttava asiointiapu. Hämeenlinnan kaupunki pitää tärkeänä, että kotouttavan sosiaalihuollon palvelut avataan tätä syvemmin. Tarvetta on selvittää valtakunnallisesti, mitä kotouttava sosiaali- ja terveyshuolto sisältää. Ilman tällaista selvitystä uhkana on, että kotoutumisen edistämisen uudistus epäonnistuu keskeisiltä osiltaan.

Esimerkiksi Kanta-Hämeessä on vuonna 2018 laadittu Hämeenlinnan johdolla alueen kuntien yhteistyössä kattava selvitys ”Kohti koko maakunnan kotouttamistehtävää – Oma Hämeen sosiaalihuollon kotouttamispalvelujen työryhmän n:o 5 väliraportti”, jossa on kartoitettu Kanta-Hämeen kotoutumista edistävissä sosiaalihuollon palveluissa tuotetut kotouttavat palvelut. Raportti on edelleen suurelta osin ajankohtainen ja on syventänyt Kanta-Hämeen kotoutumista edistävää yhteistyötä.

Kotouttavassa sosiaalihuollossa tehdään monissa kunnissa paljon sellaista, joka hyvinvointialueita muodostettaessa jää kuntaan (esimerkiksi kiintiöpakolaisten kuntaan ohjaaminen) ja siirtyy ainakin osittain aivan uusien hallinnonalojen vastuulle. Tehtävänjakoa tulevaisuuden hyvinvointialueiden ja kuntien välillä tulee selkeyttää.

Selontekoluonnoksessa ehdotetaan, että kotoutumishjelman päättyessä (s. 67) maahanmuuttajalle tulee laatia jatkosuunnitelma työhön tai muihin työllistymistä edistäviin palveluihin siirtymiseksi ja että yksilöllisistä tavoitteista ja tarpeista riippuen henkilö voidaan ohjata esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan. Nykyistä lakia kuntouttavasta työtoiminnasta (3 § 4 mom) ei sovelleta henkilöön, jolla on kotoutumisen edistämistä annetun lain mukaisesti oikeus kotoutumissuunnitelmaan. Nykyinen lainkohta on ongelmallinen, sillä se estää osan ihmisistä kotoutumista. On ihmisiä, jotka hyötyisivät kuntouttavasta työtoiminnasta mutta joilla on edelleen tarvetta kotoutumista edistäviin palveluihin. Lisäksi kuntouttavaan työtoimintaan on hyvä saada myös kotoutumista tukevia elementtejä, jos tarkoituksena on kotoutumisen edistämisen aito valtavirtaistaminen.

Myös eri palvelujen tuottamia ryhmätoimintoja on hyvä voida yhdistää mahdollisimman joustavasti kotoutumisen erilaisissa yksilöllisissä vaiheissa. Tuotetussa ryhmätoiminnassa on tärkeä osata ottaa huomioon maahanmuuttajataustaisten erityistarpeet. Maahanmuuttajien tarpeiden huomioon ottamista on hyvä ylipäättään edistää ryhmätoimintoja kehitettäessä.

Selontekoluonnoksessa esitetään myös, että maahanmuuttaja voitaisiin ohjata yksilöllisen tarveharkinnan perusteella TE-toimiston tukemaan palkkatukityöhön. Palkkatukityöjakson rajaaminen kuuteen kuukauteen on suureksi osaksi liian lyhyt aika maahanmuuttajalle, joka ei tunne suomalaisia työelämäkäytäntöjä tai osaa kunnolla suomen kieltä ja jolla on siksi erityisen paljon opittavaa. Kotouttamispalvelujen uudistuksessa tulee miettiä, miten pitkä aika kotoutumisajalla olevien maahanmuuttajien palkkatukemiselle määritellään, kun nykyinen maksimi on käytännössä osoittautunut aivan liian lyhyeksi. Riittävän pitkät työllistämistoimenpiteet sen sijaan edistävät kotoutumista ja kiinnittymistä työelämään.

Selontekoluonnoksessa esitetään kehitettäväksi maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen palvelukokonaisuuden asiakastietojärjestelmä alkukartoitusten, kotoutumissuunnitelmien ja tiedonsiirron hallinnoimiseksi. Hämeenlinnan kaupunki puoltaa valtakunnallisen asiakastietojärjestelmän luomista yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, kuntien ja järjestöjen kanssa. Myös ympäristöministeriön mukaan ottaminen saattaa olla tarpeen asumispoliittisesta näkökulmasta katsottuna.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Selontekoehdotuksessa esitetään, että kotoutumisen edistämisen rahoituksia (valtionkorvauksia) tulee pyrkiä sovittamaan yhteen ja yhtenäistämään, jotta rahoituksesta aiheutuva hallinnollinen työ voidaan minimoida. Jos rahoitusmallia päätetään muuttaa, niin Hämeenlinnan kaupunki ehdottaa, että erilaisista rahoitusvaihtoehdoista ja kustannusarvioista tehdään erillinen selvitys, joka lähetetään omalle erilliselle lausuntokierrokselle.

Nykytilanteessa osa kunnista hakee valtionkorvauksia eri aktiivisuusastein. Lisäksi rahoituksen dramaattinen muutos voi huojuttaa eniten aktiivisimpien kuntien talouden tasapainoa nopeasti ja merkittäväällä tavalla. Rahoitusmuutosten voimaansaattaminen saattaa jopa olla aiheellista tehdä asteittain tai sitten kuntia on tarpeellista tukea jonkin aikaa erillistuella sopeuttamistoimien aikaansaamiseksi hallitulla tavalla.

Rahoitusta pohdittaessa kannattaa miettiä myös muita keinoja rahoittaa kotoutumisen edistämistä kuin valtionrahoitus. Tällaisia rahoituskeinoja ovat ainakin EU-hankkeet, yritysten kotoutumista edistävä rahoitus ja yksityisten säätiöiden rahoitus.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Hämeenlinnan kaupunki pitää tärkeänä, että meneillään olevan Kumppanuusohjelman avulla vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia. Hämeenlinnan kaupunki osallistuu Kumppanuusohjelmaan. Kumppanuusohjelman avulla on tarkoitus luoda hyviä käytäntöjä, joilla kumppanuuksia ja järjestöjen roolia voidaan vahvistaa. Hämeenlinnan kaupunki katsoo, että erityisesti pienten kuntien ja keskisuurten kaupunkien mahdollisuuksia tulee tässä yhteydessä edistää.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Pääministeri Sanna Marinin hallituskaudella on käynnissä työllisyyden edistämisen pysyvien rakenteiden uudistaminen ja hyte-uudistus. Kuntien ja hyvinvointialueiden vastuita on kunnolla selkeytettävä ja kirkastettava niin työllisyysuudistuksessa, hyte-uudistuksessa kuin kotoutumisen edistämisen kokonaisuudistuksessa. Myös ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen vastuualueita on täsmennettävä.

Selontekoluonnoksessa esitetään, että hallitus huolehtii työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaikojen nopeuttamisesta ja että hakemusten käsittely saa kestää enintään kaksi kuukautta. Hämeenlinnan kaupunki kannattaa työntekijäperustaisten ja heidän perheidensä oleskelulupien tuntuva nopeuttamista nykyisestä. Lupaprosessien nopeuttaminen edistää työvoiman saatavuutta etenkin työvoimapulasta kärsivillä ja erityisasiantuntemusta tarvitsevilla aloilla ja start up –yrittäjyyttä. Lisäksi lupaprosessien nopeuttaminen tukee Suomen taloudellista kasvua, kilpailukykyä ja vetovoimaa.

Selontekoluonnoksessa maahanmuuttajanaiset asetetaan kotouttamispalvelujen erityiseksi kohderyhmäksi. Hämeenlinnan kaupunki kannattaa tätä painopistettä selonteossa. Lisäksi hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisen edistämiseksi. Naisia koskevien toimenpiteiden tulee näkyä nykyistä selkeämmin selonteossa. Naisten heterogeenisuus tulee ottaa tässäkin kohden huomioon. Perheoikeudelliset asiat tulee nostaa naisten osalta keskiöön.

Timo Kenakkala

Kaupunginjohtaja

Hämeenlinnan kaupunki

